

В результаті аналізу поглядів на визначення «терміна» і «термінології» можна стверджувати, що ці питання є одними з найбільш дискусійних в термінознавстві. Оскільки термін є предметом не тільки термінознавства, але і являє собою об'єкт цілого ряду наук, то кожна наука прагне виділити в терміні ознаки, істотні з її точки зору. Так, немає загальноновизнаного тлумачення терміна, досі ведуться дискусії про вимоги, що пред'являються до терміна, його граматичної вираженості, не вирішене й питання про місце термінології в складі мови.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Даниленко В. П.* Русская терминология: опыт лингвистического описания / В. П. Даниленко. — М.: Наука, 1977. — 243 с.
2. *Лотте Д. С.* Вопросы заимствования и упорядочения иноязычных терминов и терминологических элементов / Д. С. Лотте // М.: Наука, 1982. — 152 с.
3. *Кобрин Р. Ю.* О понятиях «терминология» и «терминологическая система» / Р. Ю. Кобрин // Научно-техническая информация. — 1995. — Сер. 2. — № 8. — с. 8.
4. *Комарова Ю. А.* К проблеме структурно-содержательного описания терминологии языка науки (на материале терминологии английской системы образования) [Текст] / Ю. А. Комарова // Филология и человек. — № 4. — 2007.
5. *Реформатский А. А.* Введение в языковедение [Текст] / А. А. Реформатский / Изд. 5-е., испр. — М.: Аспект Пресс, 2005. — 536 с.
6. *Сергеевнина В. М.* Принципы системного анализа терминов / В. М. Сергеевнина // Термин и слово. — 1978. — Вып. 1. — С. 25.
7. *Суперанская А. В.* Подольская Н. В. Васильева Н. В. Общая терминология: вопросы теории [Текст] / А. В. Суперанская, Н. В. Подольская, Н. В. Васильева / Отв. ред. Т. Л. Канделаки: Изд. 5-е. — М.: Либроком, 2009. — 288 с.

*Чекарева Євгенія
Харків*

ПРОЦЕСУАЛЬНА ЛЕКСИКА В ДАВНЬОГРЕЦЬКІЙ МОВІ

Високий статус процесуальної лексики в мові і особлива увага мовознавців до її вивчення пояснюється тим, що вона фіксує важливу для людини інформацію про зміни в просторі і часі та виконує фундаментальну і системоутворюючу роль. Л. В. Варпахович з цього приводу зазначає, що ситуація пересічного пізнання — це перш за все чуттєве, перцептивне

сприйняття об'єкта, який інтерпретується як частина процесу. Людина сприймає світ, який постійно рухається, в якому немає абсолютної статичності. Тому процесуальна семантика, об'єктивована в тілі певних мовних знаків, має найвищий статус як фундаментальна складова системи мовних значень. Психофізіологічні засади когніції у свою чергу підтвержують це положення, оскільки базова інформація, що є підґрунтям для формування більш складних знань, отримується людиною внаслідок сенсорних і моторних відчуттів, пов'язаних саме з процесами руху, зміни положення та стану [1: 57-59].

Актуальність дослідження процесуальної лексики давньогрецької мови зумовлюється, з одного боку, виключною змістовою значущістю цієї групи слів, а з іншого, – браком глибоких досліджень з лексичної семантики класичних мов, що дозволило б з'ясувати принципи осмислення доквілля еллінами та специфіку фіксації результатів такого осмислення в конкретних мовних знаках.

Згідно з новими теоретичними настановами когнітивно-дискурсивного напрямку досліджень в лінгвістиці при описі кожного мовного явища слід враховувати дві функції, які обов'язково виконують мовні елементи – когнітивну (за участю в процесах пізнання) та комунікативно-дискурсивну (за участю в актах мовленнєвого спілкування). Відповідно до цього сформувався і нове тлумачення такого структурного елемента мови, як слово.

Когнітивний підхід дозволяє стверджувати, що слово є кардинальною одиницею мовної картини світу, нашого внутрішнього лексикону, причому зв'язок мовної картини світу з концептуальною здійснюється саме через слово [2: 69]. При цьому важливо враховувати можливість реалізації концептуальних систем в мові, коли один і той самий зміст може передаватися в мові альтернативними засобами [2: 313]. Альтернативність як необхідність вибору між можливостями існує в соціальному середовищі і є діючою нормою свідомості, характерною для людського буття. Охоплюючи всі сфери повсякденного життя, вона отримує вираження різнорівневими одиницями мови [3: 377].

Процесуальна лексика, що об'єктивує виключно значущі для людини аспекти змін об'єктів у просторі і в часі, представлена в давньогрецькій мові різними частинами мови. Аспекти часових змін реалізуються насамперед за допомогою видо-часових форм дієслова. Специфіка змін у просторі (зокрема, позначення різних видів руху) також вербалізується дієслівними лексемами, з уточненням характеру переміщення завдяки поєднанню семантики дієслівних префіксів та прийменниково-відмінкових форм.

Позначення процесів різного характеру і тривалості можливе також за участю іменної лексики – іменників і прикметників.

У давньогрецькій мові у функційно-семантичному полі простору значення процесуальності реалізується в групах іменників, які вказують на

рух об'єктів (позитивна, негативна, нейтральна динаміка – усього 791 лексема):

1) позитивна динаміка (283 лексеми): βολή, ή кидання, кидок; εἰσβολή, ή вторгнення, напад; εἰσέλασις, ή стрімка атака, (тактичний) удар; εἰσπλοος, ὁ (про кораблі) прибуття, прихід; ἐμπλεξις, ή вилетіння, заплетіння; ἦξις, ή прихід, прибуття; παράδουσις, ή прокрадання, проповзання, проникнення; παρεμβολή, ή вставка, введення; περίθεσις, ή накидання; προσχώρησις, ή підхід, наближення; συλλογή, ή збирання, збір, нашестя, збіг; συνεγγισμός, ὁ наближення, зближення;

2) негативна динаміка (258 лексем): ἀναβολή, ή відкладання, вистрибування; ἀνάδοσις, ή виділення, вихід назовні; ἀντεπιστροφή, ή поворот у протилежний бік; ἀπαλλαγή, ή відокремлення, розлука; ἀπόβασις, ή висадка, розвантаження; ἀποκάθαρσις, ή виділення, секреція; διαίρεσις, ή розділ; ἐκδημία, ή від'їзд на чужину, вигнання; ἐκδουσις, ή вихід; ἐκτροπή, ή відведення, відвід; φυγή, ή втеча; χωρισμός, ὁ відокремлення, розділ, від'їзд;

3) нейтральна динаміка (250 лексем): ἀγωγή, ή ведення, просування, пересування; ἀγών, ὁ публічне змагання, боротьба, бій; ἀκολουθία, ή слідування, супровід; ἄλη, ή блукання, мандрування; ἀνάξεισις, ή бурління, клекотіння; ἀνεξιξις, ή розгортання, обертання (в танці); βάσις, ή хід, рух, ходіння; διαδρομή, ή біганина взад і вперед, метушня; ἐργασία, ή робота, труд; ὁδός, ή шлях, рух, перехід, поїздка, мандрівка; ὄρχημα, τό танець; παράλλαξις, ή почерезний рух.

Функційно-семантичне поле часу містить велику групу іменників зі значенням тривалих процесів та дій, одноактних та багатоактних дій (усього 3054 лексеми):

1) тривалі процеси (1714 лексеми): ἀγκιστρευτικόν, τό вудіння риби; ἀγών, ὁ привселюдне змагання, суспільні ігри, бій, змагання; ἄκεσις, ή лікування, зцілення; ἄλειψις, ή натирання тіла олією, намащування; δόλιχος, ὁ довгий пробіг; δρόμος, ὁ біг, форсований марш, змагання з бігу, пробіг; ἐργον, τό справа, робота, вплив, діяльність; ἄλοητός, ὁ молотьба; δίωξις, ή переслідування, гонитва; ζήτησις, ή пошуки, відшукування; πλύσις, ή мийка, прання; σκάφος, τό скопування;

2) одноактні дії (1179 лексем): ἄφοδος, ή від'їзд; εἴσοδος, ή прихід, відвідини; ἐπέκπλοος, ὁ бойовий вихід флоту, морська атака; αἶρεσις, ή взяття, здобуття; ἄλμα, τό стрибок; ἀφή, ή дотик; βῆμα, τό крок; δῆξις, ή укус, укол, уштрик; κόνδυλος, ὁ удар кулаком; κόπη, ή удар, зіткнення; κατάλυσις, ή повалення, розпад; μεταπήδησις, ή перестрибування, стрибок; σύρραγμα, τό зіткнення;

3) багатоактні дії (161 лексема): ἄελλα, ή швидке крутіння, вертіння, обертання; κύκλος, ὁ круговий танок, хоровод; αἰώρησις, ή качання, коливання; ἀμαρυγή, ή кліпання, миготіння, мерехтіння; δίσκημα, τό кидання диска; δόνημα, τό коливання, качання; δоратиσμός, ὁ кидання списів з обох

боків, перестрілка; εἰρεσία, ἡ гребля, плавання на веслах, розмірений рух; κολετός, ὁ биття себя в груди, оплакування; κύβανσις, ἡ хвилеподібний рух.

За кількісним складом розглянуті лексико-семантичні підгрупи є найчисельнішими у своїх групах (майже 50 % іменників групи невласне просторових мають значення руху; та 49 % іменників групи невласне темпоральних вказують на процеси та дії різного типу).

Характеристика об'єктів щодо процесів руху, переміщення із вказівкою на спосіб, середовище, засіб переміщення тощо, відбувається і за допомогою прикметників. У давньогрецькій мові такі прикметники належать до лексико-семантичної групи орієнтаційних ад'єктивів і складають доволі емну підгрупу (495 лексем): ἀερόπορος той, що несеться в повітрі; ἀκρόπλους той, що плаває зверху; ἀλίπλευκτος той, що мандрує морями; ἀεκίνητος той, що перебуває у постійному русі; ἀεροδόνητος той, що ширяє в повітрі; ἀλίπλωος той, що плаває по морях; αἰολόπωλος той, що мчить на швидких конях; προβλής той, що виходить вперед; προκέλευθος той, що йде попереду; ἀγάρροος той, що стрімко, бурхливо тече; διάδρομος той, що бігає взад і вперед; ἐρπυστικός той, що повзас, пластус.

Прикметники зі значенням динамічного переміщення у просторі також переважають у своїй семантичній групі, що цілком відповідає і кількісному складу лексико-семантичних груп іменників невласне просторової семантики, в яких домінують субстантиви зі значенням руху.

Аналіз кількісного і якісного складу груп іменників і прикметників у давньогрецькій мові виявляє їх активну роль у репрезентації різних аспектів процесуальності, конкретизації типів руху, переміщення у просторовому і часовому вимірі. Така специфіка мовної об'єктивації діяльності пояснюється психо-фізіологічними особливостями пізнання світу людиною, яка отримує необхідну інформацію і формує знання про довкілля саме через сенсомоторні відчуття у процесах руху, зміни положення та стану.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Варнахович Л. В.* Принципи кодирования процессуальной семантики // *Функциональная лингвистика: сб. науч. работ / Крымский республиканский институт последипломного педагогического образования*; науч. ред. А. Н. Рудяков. – № 5. – Симферополь, 2013. – С. 57-59.

2. *Кубрякова Е. С.* Язык и знание / Е. С. Кубрякова. – М.: Языки славянской культуры, 2004. – 555 с.

3. *Склярова Н. Г.* Взаимодействие альтернативности и антонимии и его реализация в английском языке // *Функциональная лингвистика: сб. науч. работ / Крымский республиканский институт последипломного педагогического образования*; науч. ред. А. Н. Рудяков. – № 5. – Симферополь, 2013. – С. 377-379.